

Шаповалова Ольга Вікторівна
д.ю.н., професор, провідний науковий
співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України
e-mail: ndipzir@gmail.com

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ»

Правовий режим встановлення рекреаційногосподарських, енергогосподарських, надрогосподарських, водогосподарських, лісгосподарських обов'язків і надання кореспондуючих з ними прав передбачає обов'язковість процедури державної реєстрації іноземних і внутрішніх інвестицій. У межах визнаного режиму господарювання на засадах публічно-приватної договірної конструкції встановлюється договірно-правовий режим користування природними ресурсами у сфері господарювання.

Обсяг правового забезпечення підприємництва як комерційного господарювання в Україні, в основному, обумовлений закріпленням в господарському законодавстві змістом поняття «господарська діяльність». Ознайомлення з коментарем науковцями статті 3 ГК України, яка має назву «Господарська діяльність та господарські відносини» дозволяє зрозуміти, що визначення поняття "господарська діяльність" має ключове значення не лише для встановлення сфери, де виникають правові господарські відносини, але й для розмежування врегульованих та не врегульованих правом відносин.

Головною відмінністю цього визначення в ГК України є те, що господарська діяльність здійснюється у сфері суспільного виробництва, тобто зачіпає сферу публічних інтересів. Держава несе відповідальність перед суспільством за забезпечення його членів необхідними матеріальними благами, які створюються у процесі виробництва [1, с.21].

На публічну відповідальність за неправомірне використання природних та рекреаційних ресурсів внаслідок здійснення господарської діяльності звертала увагу А.Г.Бобкова. У своїй дисертації на тему «Правове забезпечення рекреаційної діяльності» на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук вона конкретизувала правові засади забезпечення ефективного здійснення рекреаційної діяльності. Зокрема, розробила господарсько - правовий механізм попередження правопорушень у договірних відносинах та обґрунтувала доцільність введення юридичної відповідальності за порушення законодавства про таку діяльність [2].

Водночас публічна складова закріпленого в господарському законодавстві змісту поняття «господарська діяльність» потребує уточнення. Відомо, що тлумачення судами та іншими органами, які здійснюють правозастосування, відповідних законоположень Законів України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про державно-приватне партнерство», «Про концесії» та інших дозволяє спостерігати дещо відмінні визначення господарської діяльності у порівнянні з уніфікованим поняттям, яке закріплено у ГК України. Але приведення у відповідність з уніфікованим поняттям не завжди є виправданим.

Уніфіковане поняття господарської діяльності залишилось відірваним від проблем правового забезпечення державно-приватного партнерства. Так, при укладанні договорів державно-приватного партнерства з метою, яка завідомо суперечить інтересам суспільства (наприклад, договори щодо незаконного відчуження природних ресурсів), способом захисту може бути визнання недійсними договорів з підстав, передбачених законом (ст. 207, 208 ГК

Україні). Тому для застосування цих статей для договорів державно-приватного партнерства буде потрібно розширення змісту господарської діяльності.

Критичне осмислення сучасного завдання розширення змісту господарської діяльності як проблеми теоретичного рівня, допоможе визначити тенденції подальшого розвитку тих положень законодавства, якими забезпечується прозорість формування майнової основи господарювання внаслідок залучення в даний процес ресурсів природи.

Вирішення даної проблеми на практичному рівні здійснення відповідного процесу допоможе уникати промахів і хибних шляхів природокористування у сфері підприємництва. До того ж при прогнозуванні перспектив розвитку господарського законодавства можна сподіватися, що за допомогою його положень будуть створені належні правові умови для забезпечення реалізації специфічних прав та виконання обов'язків екологічного супроводу своєї діяльності суб'єктами господарювання. А це вже новий рівень правового впливу на відносини господарювання.

Поняття правовий режим використання – є сучасним досягненням науки господарського права. Доцільність його встановлення обумовлена узагальненим соціальним завданням підприємства (іншого господарюючого суб'єкта). А саме: задовольняти суспільні потреби національного господарства і споживачів у його продукції (роботах, послугах). Виконанню даного завдання сприяє підвищення ефективності підприємства, його інтенсифікація, ресурсозбереження. Правовий режим використання природних ресурсів забезпечує раціональність їх витрачання, збереження, відтворення, поводження з геологічними ресурсами та відходами виробництва.

По суті Господарський кодекс вводить правовий стан процесу поводження з природними ресурсами у пряму залежність від змісту господарських прав та обов'язків суб'єктів, які безпосередньо їх використовують.

Аксиоматика положень глави 15 ГК України визначає не лише спеціальний правовий інструментарій. Вона привносить в методологію (в комплексний і економіко-правовий підході) елементи змикання правових принципів господарювання з принципами утворення системи забезпечення публічних і приватних інтересів заохочувально-обмежувальним режимом спонукання до правомірного поведження в процесі використання природних ресурсів.

Методологія узгодження законодавства про використання природних ресурсів має ґрунтуватися на основі концептуальних положень Господарського кодексу України, яка представляє більш спрощені для практичного використання заходи пізнання норм публічно- і приватно-правового характеру, чим дуже широка і ускладнена модель заходів поресурсового права. По суті Господарський кодекс вводить правовий стан процесу поведження з природними ресурсами у пряму залежність від змісту господарських прав та обов'язків суб'єктів, які безпосередньо їх використовують.

Виходячи з проведеного аналізу, можна визначити коло основних теоретичних, методологічних та інших проблем гармонізації українського господарського законодавства про використання природних ресурсів у сфері господарювання із вимогами ЄС.

Тому існує нагальна потреба у внесенні змін до Господарського Кодексу України. Зокрема, пропонується внести наступні зміни:

1) викласти частину 1 статті 3 наступним чином: після слів “що мають цінову визначеність” редакцією: “а також діяльність недержавних суб'єктів господарювання з організації господарського природокористування (в тому числі об'єктами рекреаційного фонду) на засадах державно-приватного партнерства”. Тоді ч.1 статті 3. «Господарська діяльність та господарські відносини» матиме такий зміст:

Під господарською діяльністю у цьому Кодексі розуміється діяльність у сфері суспільного виробництва, здійснювана господарюючими суб'єктами, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи

надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність, а також діяльність недержавних суб'єктів господарювання з організації господарського природокористування (в тому числі об'єктами рекреаційного фонду) на засадах державно-приватного партнерства».

ЛІТЕРАТУРА:

1.Стаття 3. Господарська діяльність та господарські відносини. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / О. А. Беяневич, НЗ4 О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.]; за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. — 3-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2012. — 776 с.

2. Бобкова А.Г. Правове забезпечення рекреаційної діяльності Дис. на здобуття науков. ступ. доктора юридичних наук за спец. 12.00.04 - «Господарське право; господарсько-процесуальне право» і 12.00.06 «- Земельне право; аграрне право; екологічне право» / А.Г.Бобкова. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К.- 2001. – 487 с.